

**Результати емпірико-соціологічного
дослідження в Одеської області
щодо реалізації мовної статті
Закону України «Про освіту»
в рамках проекту «Спільна мова:
громадський діалог щодо закону "Про
освіту" в Одеській області»**

*Нікон Наталія Олександрівна
кандидат соціологічних наук,
доцент Одеського
політехнічного університету*

Проект фінансується
Європейським Союзом

ІНСТИТУТ
ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
ТА ПОЛІТИЧНИХ КОНСУЛЬТАЦІЙ

ЄВРОПЕЙСЬКА ПРАВДА
Все про європейську інтеграцію України

Проект фінансується
Європейським Союзом

Проект «Спільна мова: громадський діалог щодо закону "Про освіту" в Одеській області»

*проводиться Південно-Українським відділенням Соціологічної асоціації
України (<http://sociology.od.ua>)*

*в рамках програми «Просування реформ в регіони» за
сприяння Європейського Союзу (<http://ec.europa.eu/europeaid>)*

*та Міжнародного фонду «Відродження» (<http://www.irf.ua>), який
реалізується Інститутом економічних досліджень та політичних
консультацій та «Європейською правдою»*

Аналогічні проекти реалізуються у Закарпатській та Чернівецькій
областях

Методологія дослідження :

Емпіричне дослідження було проведено методом *формалізованих інтерв'ю*.

Опитано *250 респондентів*: студентів (n-50), учнів шкіл, гімназій (n-100) та батьків учнів (n-100).

Територіальний простір: м. Одеса, Болградський район (м. Болград, с. Банівка Болградського району) та Ізмаїльський район (м. Ізмаїл, с. Броска Ізмаїльського району) Одеської області.

Термін проведення дослідження: 20 травня 2018- 17 червня 2018 рр.

Значення вивчення української мови (%)

	учні ЗОШ	студенти
1. Це моя рідна мова, я хочу її добре знати	13,0	32,0
2. Це державна мова, всі громадяни повинні нею вільно володіти	53,0	64,0
3. Вивчаю, тому що це – обов'язковий предмет	41,0	24,0
4. Вивчаю, тому що це дасть можливість отримати кращу вищу або спеціалізовану освіту	15,0	18,0
5. Вивчаю, тому що це розширить мої можливості при пошуку роботи та у кар'єрному зростанні	13,0	26,0
6. Якби була можливість, відмовився (-лась) би від вивчення	18,0	16,0
99. Важко відповісти	3,0	-

**оберіть до 3-х варіантів відповідей*

Проблеми мови навчання обговорювалися (%)

	студенти	учні ЗОШ	батьки учнів ЗОШ
1. з друзями	70,0	57,0	57,0
2. з вчителями / викладачами	58,0	53,0	50,0
3. з батьками	48,0	66,0	-
4. з дітьми	-	-	53,0
5. з представниками національно-культурних товариств	14,0	11,0	15,0
6. з представниками органів місцевого самоврядування	-	-	12,0
7. з представниками політичних партій	4,0	-	7,0

Обізнаність про громадську дискусію викликану Статтею 7 «Мова освіти» Закону України «Про освіту» (%)

	студенти	учні ЗОШ	батьки учнів ЗОШ
1. Мені про це відомо	54,0	39,0	51,0
2. Мені про це не відомо	42,0	38,0	27,0
3. Важко відповісти	4,0	23,0	22,0

Ставлення до положення ст. 7 Закону України «Про освіту» з 1 вересня 2020 року у закладах освіти для національних меншин з 5-го класу буде відбуватися поступове збільшення кількості навчальних предметів, що вивчаються державною (українською) мовою (%)

	батьки учнів ЗОШ	учні ЗОШ	студенти
1. Підтримую	53,0	32,0	38,0
2. Не підтримую	26,0	28,0	36,0
3. Важко відповісти	19,0	38,0	26,0

Ставлення до положення ст. 7 Закону України «Про освіту» з 1 вересня 2020 року діти з сімей національних меншин як і зараз зможуть навчатись рідною мовою в дошкільних закладах та початковій школі (%).

	батьки учнів ЗОШ	учні ЗОШ	студенти
1. Підтримую	65,0	47,0	64,0
2. Не підтримую	21,0	8,0	8,0
3. Важко відповісти	13,0	45,0	28,0

Оцінка мовної політики держави в освітній сфері (%)

	батьки учнів ЗОШ	учні ЗОШ	студенти
1. Це правильна політика, яка спрямована на інтеграцію національних меншин в українське суспільство і посилення їх конкурентоспроможності	28,0	25,0	42,0
2. Це хибна політика, спрямована на обмеження прав і культури національних меншин	38,0	25,0	30,0
3. Інше	1,0	-	2,0
4. Важко відповісти	30,0	50,0	26,0

Закон України «Про освіту» в статті 7 визначає пріоритетну роль державної (української) мови в закладах освіти. На Вашу думку, такий підхід...(%)

	батьки учнів ЗОШ	учні ЗОШ	студенти
1. притаманний законодавству більшості європейських держав	48,0	26,0	64,0
2. порушує визнані в європейських державах права та норми	23,0	17,0	10,0
3. Важко відповісти	28,0	57,0	26,0

Впровадження положень статті 7 Закону України «Про освіту» в практику навчального процесу...(%)

	батьки учнів ЗОШ	учні ЗОШ	студенти
1. забезпечить рівні можливості для здобуття якісної освіти на всіх рівнях	28,0	14,0	30,0
2. розширить можливості абітурієнтів для вступу в різні заклади освіти	13,0	8,0	10,0
3. стимулює виховання національно-свідомого покоління громадян	6,0	7,0	20,0
4. розширить вживання української мови в школах національних меншин	11,0	9,0	14,0
5. обмежить права національних меншин на вивчення рідної мови	23,0	19,0	8,0
6. ускладнить здобуття вищої освіти для учнів шкіл	4,0	6,0	6,0
7. Інше	-	-	-
8. Важко відповісти	15,0	37,0	12,0

На Вашу думку, чи вірним є припущення, що перехід на українську мову викладання більшості предметів в національних школах ПІДВИЩУЄ можливості вступу до закладів вищої освіти України випускників національних шкіл та, відповідно, ПОКРАЩУЄ їх життєві шанси ? (%)

	батьки учнів ЗОШ	студенти
1. Так, погоджуюся з даним твердженням	42,0	46,0
2. Ні, не погоджуюся з даним твердженням	39,0	24,0
3. Важко відповісти	17,0	30,0

На Вашу думку, чи вірним є припущення, що перехід на українську мову викладання більшості предметів в національних школах ОБМЕЖУЄ можливості вступу до закладів вищої освіти інших країн випускників національних шкіл та, відповідно, ЗНИЖУЄ їх життєві шанси ? (%)

	батьки учнів ЗОШ	студенти
1. Так, погоджуюся з даним твердженням	28,0	26,0
2. Ні, не погоджуюся з даним твердженням	45,0	48,0
3. Важко відповісти	25,0	26,0

Питання мови навчання в державних закладах освіти повинно вирішуватись на рівні: (%)

	батьки учнів ЗОШ
1. На загальнодержавному рівні	67,0
2. На рівні регіонів, областей	15,0
3. На рівні місцевих громад	2,0
4. На рівні навчальних закладів	12,0
5. Важко відповісти	3,0

Дякуємо за увагу!!!

Чи задоволені Ви загалом навчально-виховним процесом у школі? (%)

	батьки	учні шкіл
1. Так, повністю задоволений(-а)	26,0	15,0
2. Так, переважно задоволений(-а)	35,0	45,0
3. Частково задоволений(-а), частково не задоволений(-а)	29,0	28,0
4. Ні, скоріше не задоволений(-а)	7,0	11,0
5. Ні, повністю не задоволений(-а)	1,0	1,0
6. Важко відповісти	20,0	-

Чи задоволені Ви якістю викладання української мови у школі? (%)

	батьки	учні шкіл
1. Так, повністю задоволений(-а)	33,0	42,0
2. Так, переважно задоволений(-а)	43,0	31,0
3. Частково задоволений(-а), частково не задоволений(-а)	18,0	17,0
4. Ні, скоріше не задоволений(-а)	2,0	5,0
5. Ні, повністю не задоволений(-а)	1,0	1,0
6. Важко відповісти	3,0	4,0

Плануєте продовжити навчання після закінчення школи? (%)

	батьки	учні шкіл
1. Ні, не планує	5,0	4,0
2. Так, планує вступати до закладу вищої освіти (університету, інституту)	71,0	77,0
3. Так, планує вступати до коледжу (технікуму)	12,0	9,0
4. Так, планує вступати до професійно-технічного закладу	5,0	5,0
5. Важко відповісти	7,0	5,0

Де плануєте продовжити навчання після закінчення школи? (%)

	батьки	учні шкіл
1. Не планує продовжувати навчання	4,0	2,0
2. В Україні	61,0	72,0
3. За кордоном	15,0	10,0
4. Важко відповісти	18,0	16,0

Майбутнє хотіли би пов'язати (%)

	батьки	учні шкіл
1. з Україною	51,0	52,0
2. з сусідніми з Україною державами	-	10,0
3. в інших зарубіжних країнах	-	9,0
4. з іншою країною	27,0	-
5. важко відповісти	21,0	26,0

*Батьки визначили для своїх дітей наступні країни:

Болгарія – 3 особи

Німеччина, Канада або Польща – 1 особа

Польща – 2 особи

Польща, Росія, Чехія або Словачія – 1 особа

Німеччина – 1 особа

Відчувають себе (самоідентифікація) %:

	батьки	учні шкіл
1. Представником своєї етнічної групи (українцем, румуном, угорцем і т.ін.)	12,0	15,0
2. Громадянином України	48,0	38,0
3. Мешканцем своєї області	11,0	2,0
4. Мешканцем свого села (міста)	19,0	25,0
5. Громадянином Європи	4,0	4,0
6. Громадянином світу	4,0	11,0
7. Важко відповісти	-	5,0

Питання до дискусії:

- Яке сприйняття мовної статті Закону України «Про освіту» різними суб'єктами освіти (керівництвом шкіл та інших закладів освіти, вчителями шкіл, учнями старших класів загальноосвітніх шкіл, студентами), представниками місцевої влади та самоврядування, національно-культурних товариств?
- Чому мовне питання реформи освіти викликає напругу та як її знизити?
- Який оптимальний шлях реалізації мовної політики в Україні?
- Чи впливає рівень володіння української мови на покращення життєвих шансів випускників загальноосвітніх шкіл?

Дякуємо за співпрацю!!!

Проект фінансується
Європейським Союзом

ІНСТИТУТ
ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
ТА ПОЛІТИЧНИХ КОНСУЛЬТАЦІЙ

ЄВРОПЕЙСЬКА ПРАВДА
Все про європейську інтеграцію України

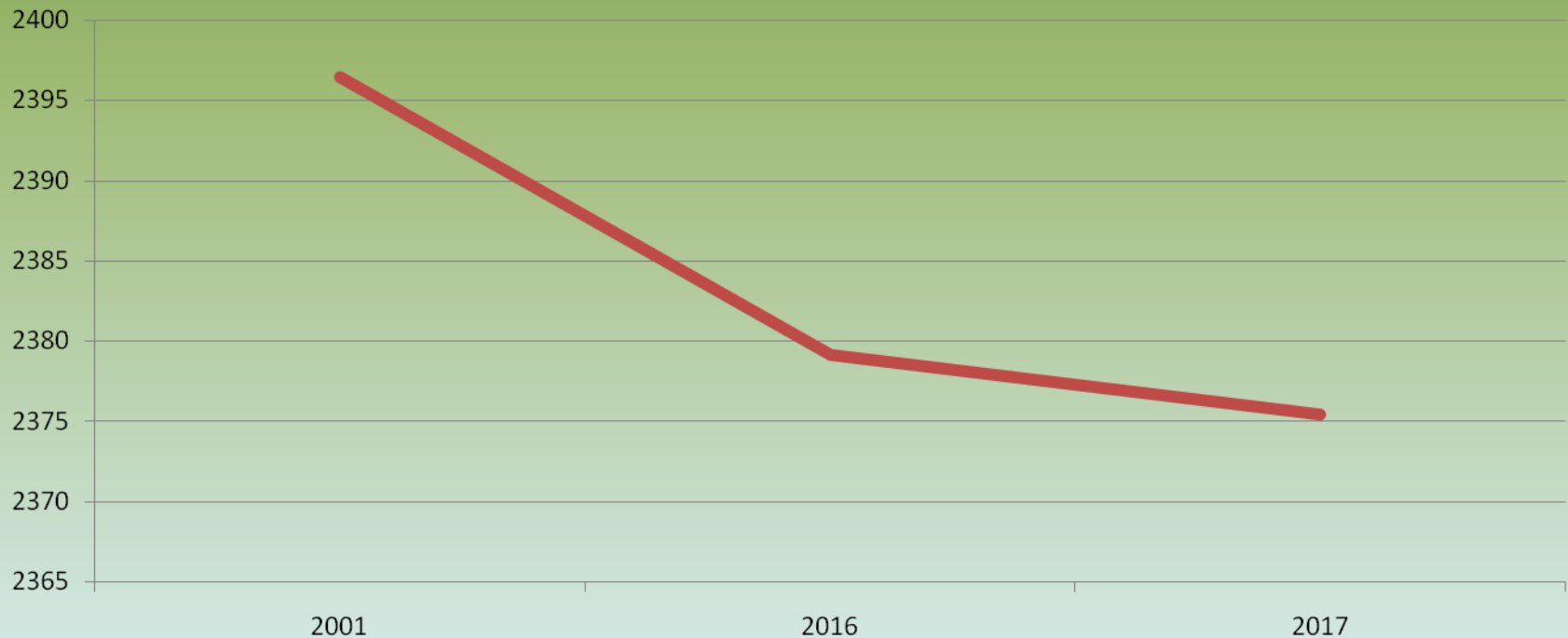
МЕТА проекту

- проведення емпірико-соціологічного дослідження серед населення Одеської області в районах компактного проживання національних меншин - в Болградському та Ізмаїльському районах та в м. Одеса - щодо реалізації ст. 7 Закону України «Про освіту»
- організація діалогу з зацікавленими сторонами реалізації ст. 7 Закону України «Про освіту» через проведення круглих столів у м. Болград та м. Одеса
- розробка рекомендацій, які могли б стати основою для створення програму діалогу в реформі освіти, адаптованої до районів компактного проживання національних меншин Одеської області

Інформаційно-статистична довідка:

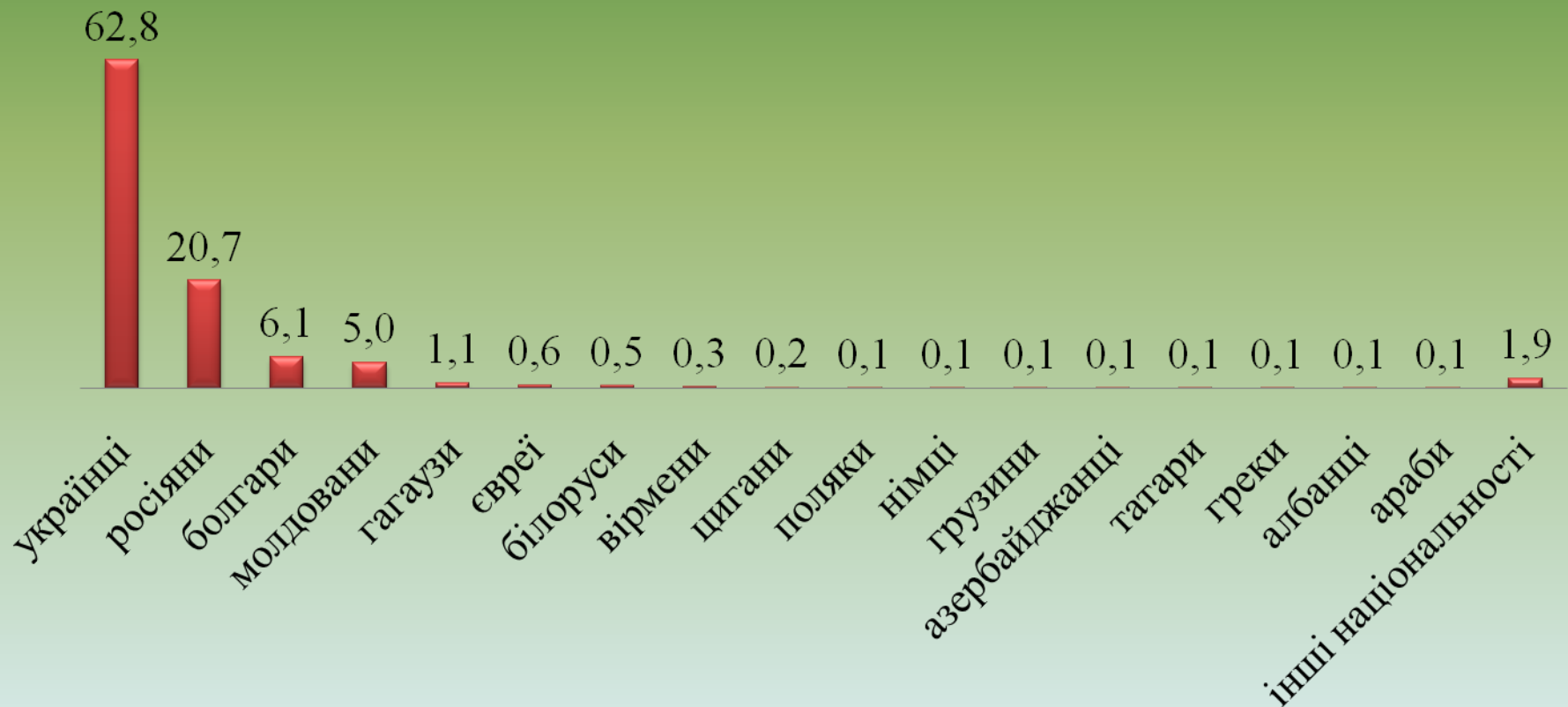
- 1) Одеська область займає 7-ме місце за чисельністю населення;
- 2) Одеська область - одна з найбільш багатонаціональних в Україні - тут проживає 33 національності, чисельність яких перевищує 250 чоловік і ще близько 100 національностей меншої чисельності.

Чисельність населення Одеської області (тис.чол.)

3) Вирішальний вплив на структуру і характер етнокультурного простору Одеської області надають передусім представники 5 численних національностей, загальна чисельність яких більше 95,7% населення області.

Етно-національне населення Одеської області за даними Всеукраїнського перепису 2001 р. (%)

4) Найбільш численні національності Одеської області за даними Всеукраїнського переписом 2001 р.

	м. Одеса (100%)	Болградський р-н (100%)	Ізмаїльський р-н (100%)
українці	61,1	7,5	28,9
росіяни	29,0	8,0	16,1
болгари	1,3	60,8	26,9
євреї	1,2	-	-
молдовани	0,7	1,5	27,6
білоруси	0,6	-	0,2
вірмени	0,4	-	-
поляки	0,2	-	-
гагаузи	-	18,7	0,4
албанці	-	2,1	-
цигани	-	-	0,3

5) В Одеській області:

46,3% населення визначили українську мову як рідну,
41,9% визначили рідною російську мову,
11,8% визначили рідною інші мови.

Це пояснюється, по-перше тим, що Одеська область має високий відсоток жителів представників етно-національних меншин, по-друге, використання російської мови як регіональної мови .

*для болгар Одеської області рідною мовою є:
мова своєї національності – 77,8%; українська – 2,1%,
російська – 19,6%, інша – 0,5%

Проект фінансується
Європейським Союзом

ІНСТИТУТ
ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
ТА ПОЛІТИЧНИХ КОНСУЛЬТАЦІЙ

ЄВРОПЕЙСЬКА ПРАВДА
Все про європейську інтеграцію України

б) Дані Департаменту освіти Одеської обласної адміністрації

	Україно-болгарська школа		Болгарська мова викладання	Факультатив болгарської мови
	закладів	учнів	учнів	учнів
2015/16 н.р.	1	407	7494	392
2016/17 н.р.	1	384	6886	257
2017/18 н.р.	1	376	6804	818

Стаття 7 Закону України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII

1. Мовою освітнього процесу в закладах освіти є державна мова.

- Держава гарантує кожному громадянину України право на здобуття формальної освіти на всіх рівнях (дошкільної, загальної середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої), а також позашкільної та післядипломної освіти державною мовою в державних і комунальних закладах освіти.
- Особам, які належать до національних меншин України, гарантується право на навчання в комунальних закладах освіти для здобуття дошкільної та початкової освіти, поряд із державною мовою, мовою відповідної національної меншини. Це право реалізується шляхом створення відповідно до законодавства окремих класів (груп) з навчанням мовою відповідної національної меншини поряд із державною мовою і не поширюється на класи (групи) з навчанням українською мовою....

4. У закладах освіти відповідно до освітньої програми можуть викладатися одна або декілька дисциплін двома чи більше мовами - державною мовою, англійською мовою, іншими офіційними мовами Європейського Союзу.

5. За бажанням здобувачів професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти заклади освіти створюють можливості для вивчення ними мови корінного народу, національної меншини України як окремої дисципліни.....